

فَاتِّحِزْبِ اللّٰهُ هُمْ الْغَالِبُونَ

المائدة: ٥٤

جایگاه نهاد امامت جمعه
در نظریه مقاومت از دیدگاه
آیت الله خامنه ای حَفَظَهُ اللهُ

نویسنده: علیرضا زینت بخش ✓

چکیده

این مقاله به بررسی نقش نهاد امامت جمعه در تبیین و ترویج «نظریه مقاومت» از منظر آیت الله خامنه‌ای می‌پردازد. مقاومت در این دیدگاه، به معنای ایستادگی و پایداری در مسیر حق، در تمامی عرصه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و نظامی تعریف شده است.

با توجه به منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای، امام جمعه به عنوان سخنگو و مبلغ نظریه مقاومت می‌تواند در زمینه‌های تقویت ایمان و باورهای دینی مردم، آگاهی‌بخشی درباره دشمن و نقشه‌های آن، تبیین ارزش‌های اصیل انقلاب اسلامی، معرفی الگوهای موفق مقاومت (مانند شهدا و امام خمینی)، ترویج راه و روش امام خمینی رحمته الله علیه، مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن، پاسخگویی به شبهات فکری و اعتقادی، نقش مؤثری داشته باشد.

از نگاه ایشان، امام جمعه می‌تواند در راستای تقویت نظریه مقاومت، در زمینه تقویت مسجد به عنوان هسته مرکزی مقاومت، تحکیم وحدت و انسجام ملی و دوری از اختلاف‌افکنی، هویت‌بخشی به جامعه به‌ویژه نسل جوان، امیدبخشی و مقابله با یأس و ناامیدی، حفظ و پاسداری از اصول نظام اسلامی، بسیج نیروهای مردمی در عرصه‌های مختلف، تقویت قدرت تحلیل و تفکر در مردم، حضورآفرینی و حفظ مشارکت مردم در صحنه‌های مختلف، اقدامات مؤثری را انجام دهد.

بنابراین نهاد امامت جمعه با بهره‌گیری از جایگاه بی‌بدیل خود می‌تواند هم در بُعد نظری و هم در بُعد عملی، اصلی‌ترین نقش را در ترویج، تبیین و اجرایی کردن نظریه مقاومت ایفا کند و این فریضه الهی را به سنگری اساسی در برابر تهاجمات همه‌جانبه دشمن تبدیل نماید.

کلید واژه‌ها: نظریه مقاومت، آیت الله خامنه‌ای، نهاد امامت جمعه، پشتیبانی نظری، پشتیبانی عملی.

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، ام‌القرای جهان اسلام و پرچمدار جبهه مقاومت، از آغاز پیروزی تاکنون همواره مورد حمله همه‌جانبه استکبار جهانی بوده است. در این میان، «نظریه مقاومت» راهبردی کلیدی و اساسی برای صیانت از کیان نظام و تداوم حرکت جهادی آن است که در منظومه فکری مقام معظم رهبری، جایگاهی رفیع و بی‌بدیل دارد. این نظریه، صرفاً یک راهبرد دفاعی نیست؛ بلکه تفکری پویا و پیشرو است که می‌تواند ثبات، عزت و پیشرفت نظام اسلامی را در عرصه‌های گوناگون سخت‌افزاری و نرم‌افزاری تضمین کند. نهاد امامت جمعه، از مردمی‌ترین نهادهایی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به رشد، پویایی و کارایی چشمگیری دست یافته است. این نهاد با برخورداری از جایگاه معنوی، سیاسی و اجتماعی بی‌نظیر، ظرفیت عظیمی برای تبیین، ترویج و عملیاتی‌سازی این نظریه در میان آحاد جامعه دارد. افزون بر این، امامت جمعه، کانونی وحدت‌بخش برای امت اسلامی و سخنگاهی اثرگذار برای روشنگری و بصیرت‌افزایی است که سنگری استوار در برابر تهاجم فرهنگی دشمن است.

اکنون این پرسش مطرح می‌شود که امامان جمعه چگونه می‌توانند نقش خویش را در نظریه مقاومت ایفا کنند؟ مقاله حاضر درصدد است تا با روشی توصیفی-تحلیلی و با استناد به بیانات رهبر معظم انقلاب، به این پرسش اساسی پاسخ گوید که امامان جمعه چگونه می‌توانند در دو بُعد «نظری» (تبیین گفتمان مقاومت) و «عملی» (حمایت عینی از مقاومت) نقش‌آفرینی کنند.

نکته قابل توجه در معنای مقاومت، استمرار و ادامه است؛ یعنی مادامی که عامل برهم زنده اعتدال در حال اعمال قوا باشد، مقاومت کننده باید در حفظ تعادل خود بکوشد.^[۷] در قرآن واژه مقاومت به کار نرفته است؛ اما با مصدر «استقامه» و به صورت فعل و اسم فاعل استعمال شده است.

با توجه به معنای لغوی ماده «ق و م»، مقاومت در فرهنگ قرآن عبارت است از ثبات و پایداری نسبت به اعتقادات دینی، مراقبت نسبت به عدم ایجاد انحراف در آنها و التزام به لوازم عملی اعتقادات دینی.^[۸]

حال که معنای مقاومت از دیدگاه لغت و قرآن کریم مشخص شد به بررسی معنای اصطلاحی آن در اندیشه آیت الله خامنه‌ای می‌پردازیم.

تعریف مقاومت از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای

ایشان در تبیین معنای مقاومت می‌فرماید: «معنای مقاومت این است که انسان یک راهی را انتخاب کند که آن را راه حق می‌داند، راه درست می‌داند، و در این راه شروع به حرکت کند و موانع نتواند او را از حرکت در این راه منصرف کند و او را متوقف کند؛ این معنای مقاومت است.»^[۹]

۷. مقاله مقاومت در قرآن، سلمان نکهبان.
۸. المیزان، ج ۱۸، ص ۱۹۶: «قوله تعالى: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا» إلى آخر الآية المراد بقولهم ربنا الله إقرارهم وشهادتهم بانحصار الربوبية في الله سبحانه وتوحد فيها وباستقامتهم ثباتهم على ما شهدوا به من غير زيغ وانحراف و التزامهم بلوازمه العملية».
۹. اندیشه مقاومت از منظر آیت الله العظمی سیدعلی حسینی خامنه‌ای، ص ۱۷.

این پژوهش در گام نخست، به تبیین مفاهیم پایه‌ای چون معنای لغوی و اصطلاحی «مقاومت» و ویژگی‌های آن از منظر مقام معظم رهبری می‌پردازد. سپس در بخش اصلی، وظایف نهاد امامت جمعه را در قالب دو محور کلی بررسی می‌کند. نخست، جایگاه آن در «تبیین نظری» گفتمان مقاومت، تقویت ایمان، آگاهی‌بخشی، تبیین ارزش‌ها، معرفی الگوها، ترویج راه امام، مقابله با تهاجم فرهنگی و پاسخ به شبهات است و دوم، نقش آن در «حمایت عملی» از مقاومت تقویت مسجد، تحکیم وحدت، هویت‌بخشی، امیدآفرینی، حفظ اصول نظام، بسیج مردمی و تحلیل‌گر کردن جامعه. بررسی کامل و جامع این موضوع، به پژوهشی مفصل نیاز دارد؛ در عین حال امید است که این تحقیق گامی هرچند کوچک در جهت تبیین هرچه بیشتر منظومه فکری رهبر فرزانه انقلاب و روشن کردن مسیر نهادهای اثرگذاری مانند امامت جمعه برای ایفای نقش تاریخی خود در دفاع از آرمان‌های اسلامی و انقلابی باشد.

معنای لغوی و اصطلاحی مقاومت

«مقاومت» از ریشه «ق و م» است. این ماده در معانی مختلفی به کار رفته است؛ از جمله: گروهی از مردم، قیام و ایستادگی،^[۱] عزم و قصد،^[۲] مراعات شیء و حفظ آن،^[۳] ضد نشستن،^[۴] اعتدال.^[۵]

۱. معجم مقانئیس اللغة، ج ۵، ص ۴۳.
۲. معجم مقانئیس اللغة، ج ۵، ص ۴۳؛ النهاية، ج ۴، ص ۱۲۵.
- ۳.
۴. مفردات الفاظ قرآن، ج ۱، ص ۶۹۰.
۵. لسان العرب، ج ۱۲، ص ۴۹۶.
۶. تاج العروس، ج ۱۷، ص ۵۹۲.

۲. مقاومت عامل بازدارنده دشمن

ایستادگی در برابر زورگویی موجب عقب‌نشینی دشمن می‌شود؛ درحالی‌که تسلیم، زمینه‌ساز پیشروی و تشدید فشارهای دشمن است. تجربه تاریخی نشان داده است که هرچا مقاومت صورت گرفته، پیشرفت حاصل شده و هرچا تسلیم رخ داده، آسیب و عقب‌ماندگی به دنبال داشته است.

۳. هزینه‌مندی مقاومت در برابر هزینه‌های سنگین‌تر تسلیم

اگرچه مقاومت مستلزم پرداخت هزینه‌هایی است، اما این هزینه‌ها در مقایسه با تبعات تسلیم و سازش، به مراتب کمتر و قابل تحمل‌ترند. تسلیم نه تنها هزینه‌های مادی، بلکه آسیب‌های معنوی و هویتی نیز در پی دارد.

۴. پشتوانه قرآنی و وعده الهی

یکی از ارکان نظریه مقاومت، اتکای آن به وعده‌های الهی در قرآن کریم است. خداوند در آیات متعدد، پیروزی نهایی اهل حق را تضمین کرده و این اصل، پشتوانه‌ای معنوی و انگیزشی برای استمرار مقاومت است.

۵. امکان‌پذیری مقاومت در برابر قدرت‌های بزرگ

نظریه مقاومت، برخلاف دیدگاه‌های مایوسانه‌ای که مقاومت را غیرممکن می‌دانند، بر امکان‌پذیری ایستادگی در برابر قدرت‌های سلطه‌گر تأکید دارد. تصور ناتوانی در برابر قدرت‌های جهانی، خطایی راهبردی است که موجب انفعال و تسلیم می‌شود.^[۱]

با توجه به تعریفی که مقام معظم رهبری از مقاومت ارائه کرده است، دو نکته مهم به دست می‌آید:

۱. معنای مقاومت در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، همان معنای مصطلح قرآنی آن است.

۲. تبادر اولیه‌ای که از واژه مقاومت به دست می‌آید، اختصاص این لفظ به مقاومت در جنگ سخت و نظامی است؛ اما توجه به تعریف ارائه شده، این تبادر و تصور را باطل می‌کند. این تعریف بیان می‌کند که مقاومت در تمام عرصه‌های مرتبط با اهداف نظام اسلامی، امری لازم و ضروری است. بنابراین، مقاومت در عرصه‌های مختلفی مانند اقتصاد، سیاست، فرهنگ، تربیت، سبک زندگی و ... نیز، معنا پیدا می‌کند.

ویژگی‌های مقاومت از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای

در عصر حاضر، مقام معظم رهبری پرچمدار نظریه مقاومت دینی در سطح جهانی شناخته می‌شود. ایشان در بیانات خویش به مناسبت سالگرد رحلت امام خمینی (خرداد ۱۳۹۸)، چارچوبی منسجم برای تبیین ارکان این نظریه ارائه کرده است. بر اساس این بیانات، نظریه مقاومت دینی دارای مؤلفه‌های بنیادین زیر است:

۱. مقاومت به مثابه واکنش طبیعی و شرافتمندانه

مقاومت، پاسخ فطری و عقلانی هر ملت آزاده در برابر تحمیل و سلطه‌طلبی است. این واکنش، برخاسته از حفظ کرامت، هویت و انسانیت است و نیازی به توجیهات ثانویه ندارد.

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۳/۱۴.

جایگاه نهاد امامت جمعه در تبیین نظریه مقاومت از دیدگاه آیت الله خامنه ای

۱. تقویت ایمان مردم

یکی از مؤلفه های مؤثر در نظریه مقاومت، ایمان و باور قلبی است. خداوند متعال در آیه ۳۰ سوره فصلت می فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ بِالْحَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ» به یقین کسانی که گفتند: پروردگار ما خداوند یگانه است، سپس استقامت کردند، فرشتگان بر آنان نازل می شوند که نترسید و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما به آن بهشتی که به شما وعده داده شده است!»

از آنجایی که ایمان امری تشکیکی است، هر قدر ایمان اشخاص قوی تر باشد، به واسطه اتکا و اعتماد به وعده های الهی، استقامتشان نیز بیشتر می شود.

رهبر معظم انقلاب در این زمینه می فرماید: «مقاومت جز در سایه ایمان بالله و اتکاء بالله و اعتماد به وعده الهی ممکن نیست؛ خدای متعال وعده فرموده است، با تأکید فرموده است: «وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ»^[۱] با تأکید، وعده نصرت داده است؛ این وعده تحقق پیدا خواهد کرد.»^[۲]

از دیدگاه آیت الله خامنه ای از مهم ترین کارکردهای نماز جمعه تقویت و حفظ ایمان مردم است:

«آنچه که در حقیقت این حصار [نظام جمهوری اسلامی] را الان نگه داشته، ایمان و روحیه مردم است. ایمان و روحیه را چه کسی برای مردم حفظ می کند؟ به نظر

من یکی از مهم ترین عوامل حفظ ایمان و روحیه در مردم همین نمازهای جمعه و خطبه های جمعه و حضور معنوی مردم در صحنه نماز جمعه است.»^[۳] «هرچه می توانیم کفر به طاغوت و ایمان به خدا را باید تقویت کنیم. هرچه می توانیم باید عوامل بقا را تقویت کنیم. ارتباط با خدا را بیشتر کنیم. یکی از آنها نماز جمعه است. هرچه می توانیم باید دل های مردم را به خدا نزدیک تر و آشناتر کنیم. وسیله اش هم نماز جمعه است.»^[۴]

۲. آگاهی بخشی به مردم

شناخت دشمن و راه های نفوذ او از کلیدواژه هایی است که بارها رهبر معظم انقلاب روی آن تأکید نموده، آن را به عنوان یک وظیفه برای آحاد مردم در جمهوری اسلامی معرفی می کند. ایشان در دیدار با مردم قم می فرماید: «آنچه وظیفه ما به عنوان مردم، به عنوان آحاد جمهوری اسلامی است: اولاً دشمن شناسی است؛ دشمن را [بشناسیم]؛ در شناخت دشمن اشتباه نکنید.»^[۵]

آنچه در زمینه دشمن شناسی و مقاومت در برابر حملات دشمن برای آحاد مردم ممکن است مشکل ایجاد کند، دوست نمایاندن دشمن است: «نگویید که خب همه می دانیم؛ بله، شما می دانید که دشمن کیست؛ دشمن استکبار است، دشمن صهیونیسم است، دشمن آمریکا است؛ اینها را شما می دانید، اما تلاش وسیعی دارد انجام می گیرد برای اینکه این قضیه را به عکس کنند، نظر مردم را عوض کنند، با شیوه های پیچیده تبلیغاتی؛ همه باید مراقب باشند؛ دشمن شناسی بسیار مهم است؛ یکی این؛ بعد، دانستن نقشه دشمن؛ دشمن چکار دارد می کند، چکار می خواهد

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۱۰/۲۶.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۰۶/۲۸.

۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸.

۱. الحج، آیه ۴۰.
۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۹/۴.

عدول از مبانی و عدول از ارزش‌ها جایز نیست؛ اهداف، اهداف الهی است و هیچ تردید، شک یا ارتدادی از این اهداف جایز نیست؛ اما در روش‌ها بایستی تکامل، اصلاح، تغییر و رفع خطا، جزو کارهای دائمی و برنامه‌های همیشگی ما باشد؛ ببینیم کدام روش ما، ولو به آن عادت کرده باشیم، غلط است، آن را عوض و اصلاح کنیم.»^(۳)

روشن است که استقامت
بر ارزش‌ها مقدمه‌ای دارد که
عبارت است از شناخت ارزش‌ها؛
بنابراین، یکی از اقدامات نهاد
امامت جمعه در راستای ترویج
نظریه مقاومت، تبیین ارزش‌های
واقعی انقلاب است.

رهبر معظم انقلاب در جمع ائمه جمعه به ترویج و تبیین ارزش‌های انقلاب تأکید می‌کند و می‌فرماید: «ائمه جمعه باید با تبیین مکرر ارزش‌های واقعی انقلاب اسلامی، موجب تبدیل شدن این ارزش‌ها به یک طبیعت رایج در فضای زندگی مردم شوند.»^(۴) «نماز جمعه نسبت به اصول و ارزش‌های انقلاب اسلامی نیز وظیفه دارد.»^(۵)

۴. معرفی نمونه‌ها و الگوهای موفق مقاومت

یکی از امور فطری انسان که تأثیر قابل توجهی در بُعد اعتقادی و رفتاری او دارد، داشتن الگو است. جهت برآورده کردن صحیح این نیاز فطری، قرآن کریم و روایات الگوهای موفق را معرفی نموده‌اند. مثلاً خداوند متعال در آیه ۴ سوره ممتحنه می‌فرماید: «قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءُاُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ

بکنند؛ و بعد، دانستن شیوه مقابله با نقشه دشمن؛ این را باید مردم ما بدانند.»^(۱) اینجاست که امام جمعه در جایگاه سخنگوی نظام می‌تواند نقش مهمی را در آگاهی بخشی نسبت به شناخت دشمن و نقشه‌های او ایفا کند. آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با ائمه جمعه می‌فرماید:

«در بخش آگاهی‌رسانی هم مسئله بسیار مهم است. در نماز جمعه مردم باید با جریانات و مسائل جهان اسلام آشنا شوند و حقیقت را بفهمند. این مطلب همیشه همین‌طور بوده است؛ اما امروز از همیشه مهم‌تر است؛ چرا؟ چون دستگاه‌های سلطه‌طلب و مستکبران دنیا پول خرج می‌کنند. برای اینکه بتوانند حرف دروغ و شایعه‌پراکنی و فریب و ترفندهای گوناگون تبلیغی خود را به گوش مردم دنیا برسانند و افکار آنها را از راه حق منحرف کنند. چقدر در دنیا خلاف حق گفته می‌شود. رادیوهایی که این طور پول خرج می‌کنند و بودجه‌های دولتی برای آنها می‌گذارند برای این است که افکار مردم را در نقطه یا نقاطی از دنیا از جاده حقیقت منحرف کنند و مطالب را به آنها وارونه تحویل دهند و چون انسان دنبال تشخیص و فهم خود راه می‌افتد، فهم مردم را عوض کنند تا مسیر آنها عوض شود. در چنین شرایطی، آگاه کردن مردم خیلی مهم است. دشمن می‌خواهد مطالب خود را در بین مردم به دروغ و فریب منتشر کند. ما نباید عامل دشمن شویم و کار دشمن را آسان کنیم.»^(۲)

۳. تبیین ارزش‌های واقعی انقلاب

ایستادگی و پافشاری بر ارزش‌ها یکی از مصادیق مقاومت از دیدگاه رهبر معظم انقلاب است: «در اهداف و مبانی، ملاک ما باید «قَسَمَتِ كَمَا أَمَرَتْ» باشد. به هیچ وجه

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۶/۳۱.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۴/۰۸/۲۳.

۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۰۶/۱۸.

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۱۰/۱۸.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۱/۰۵/۰۵.

مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحَدَهُ»^[۱]

از امور مؤثر در ترویج فرهنگ مقاومت، معرفی الگوهای موفق در این عرصه است. همان‌گونه که در تعریف مقاومت بیان شد، مقاومت عبارت است از «پای فشردن بر صراط مستقیم و راه ترسیم شده». مصداق بارز افرادی که بر این معنا جامه عمل پوشاندند و صلاحیت الگو واقع شدن دارند، شهدا، جانبازان و ایثارگران هستند. بنابراین ائمه جمعه با معرفی این الگوها و یاد کردن از آنها در خطبه‌های نماز جمعه می‌توانند نقش مؤثری در ترویج فرهنگ مقاومت ایفا کنند.

رهبر معظم انقلاب درباره الگو معرفی کردن شهدا می‌فرماید:

«هر جوانی که با انگیزه‌ای، با یک ایمان مقدس و پاکی حرکت کرد، از خانه خود، از راحتی خود، از آغوش پدر و مادر خود، از هوای خنک در گرمای تابستان، از محیط گرم و نرم در سرمای زمستان دل کند و رفت در دل آن حوادث خونین، پراضطراب و پروحشت، تن خود و جان خود را کف دست گرفت تا در برابر تکلیف و وظیفه فدا کند، او یک الگوست. این یک عظمت مجسم است در مقابل چشم ما.»^[۲]

۵. ترویج راه امام خمینی (ره)

رهبر معظم انقلاب، امام خمینی (ره) را یک الگوی کامل در مسیر رسیدن به اهداف انقلاب می‌داند^[۳] که در سال‌های

پس از انقلاب تلاش زیادی شده است تا یاد و نام امام کم رنگ شود: «در این سی سال تلاش‌های زیادی صورت گرفته است که یاد امام و نام امام کم رنگ شود. شیطنتهای زیادی صورت گرفته است که اصول امام، فکر امام، راه امام در اداره کلان جمهوری اسلامی ایران نادیده گرفته شود. سعی شده است جاذبه بی‌نظیر امام بزرگوارمان کم رنگ بشود، کاهش پیدا کند.»^[۴]

ایشان یکی از خصوصیت‌های مهم امام را مقاومت توصیف می‌کند: «یک خصوصیت از خصوصیات امام هست که بنده امروز درباره آن بیشتر می‌خواهم صحبت کنم و آن، خصوصیت مقاومت است؛ مقاومت، ایستادگی. آن چیزی که امام را در هیئت یک مکتب، یک اندیشه، یک تفکر، یک راه، مطرح کرد برای زمان خود و در تاریخ، بیشتر این خصوصیت بود؛ خصوصیت ایستادگی، مقاومت، عدم تسلیم در مقابل مشکلات و موانع. در برابر طاغوت‌ها امام مقاومت خودش را به رخ همه دنیا کشید؛ چه طاغوت داخل در دوران مبارزات که خیلی‌ها خسته شدند، خیلی‌ها مشرف به ناامیدی شدند؛ اما امام محکم ایستاد. امام بدون دزدای عقب‌نشینی در راه مبارزه ایستاد که این مال دوران قبل از پیروزی انقلاب بود، و

در همه این شاخص‌ها، امام در آن سطح بالا قرار دارد. ما سال‌ها در شکل‌های گوناگون با امام معاشر بودیم و محشور بودیم؛ هم آن‌وقتی که در قم تدریس می‌کرد، هم آن‌وقتی که در نجف در تبعید بود، هم آن‌وقتی که در اس حکومت و در قلعه اعتبار سیاسی بین‌المللی قرار داشت؛ امام را در همه این حالات دیده‌ایم؛ انصافاً در همه این شاخص‌هایی که گفتیم، امام در بالاترین رتبه قرار دارد. به گفتار امام و کردار امام اهتمام بورزید. این صحیفه امام را جوان‌های عزیز ما بخوانند و با آن انس پیدا کنند؛ وصیت‌نامه امام را بخوانند، با وصیت‌نامه امام انس پیدا کنید، در آن تعمق کنید...». بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۰۳/۱۴.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۳/۱۴.

۱. «همانا برای شما در (روش) ابراهیم و کسانی که با او بودند، سرمشق و الگوی خوبی است؛ زیرا به قوم (مشکر) خود گفتند: همانا ما از شما و از آنچه جز خدا می‌پرستید، بیزاریم. ما به (آیین) شما کفر ورزیدیم و میان ما و شما کینه و دشمنی ابدی است».
۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۱۲/۱۰.
۳. در این نقشه راهی که عرض کردیم، امام الگو است؛ امام الگو است و انصافاً الگوی کاملی است.

توجه به اهمیت خسارت تهاجم فرهنگی راه مقابله با آن از دیدگاه رهبری چیست؟ ایشان راه مقابله با حرف باطل را گفتن حرف حق می‌داند: «راه جلوگیری از تهاجم فرهنگی، گرفتن و بستن و زدن نیست؛ بلکه گاهی گرفتن و بستن و زدن کمک به تهاجم است؛ طرف از خدا می‌خواهد که او را بگیرند؛ بگوید: دیدید حرف حق را زدید جلوی ما را گرفتند! یک عده آدم مستضعف و بیچاره هم باور کنند و بگویند حتماً حرفش حق بوده که او را گرفته‌اند! پس گرفتن و بستن راه مقابله با حرف باطل نیست؛ بلکه راه مقابله با حرف باطل، گفتن حرف حق است.»

تریبون نمازجمعه از دیدگاه رهبر معظم انقلاب، از بهترین جایگاه‌ها برای مقابله با کار فرهنگی باطل است: «موضع خطبه و نمازجمعه یک موضع و سنگر بسیار کارآمد در مقابل تهاجم فرهنگی دشمن است؛ این جزء عزیزترین و گرانبهارترین دستاوردهای انقلاب است.»^[۶]

در جای دیگری می‌فرماید: «جواب کار فرهنگی باطل، کار فرهنگی حق است. در مقابل کسی که از ابزار فرهنگی استفاده می‌کند، ابزار فرهنگی لازم است. امروز یکی از بهترین ابزارهای فرهنگی نمازجمعه است. نمازجمعه یک تریبون فرهنگی است. روز جمعه است همه جمع‌اند، جوانان می‌آیند، مرد می‌آید، زن می‌آید، همان جوانی که آن فیلم را دیده یا آن کتاب را خوانده است یا آن مقاله مضر را خوانده است می‌آید. پدر و مادر او برادر و خواهر او که ممکن است تحت تأثیر قرار بگیرند می‌آیند. رفیق هم‌مدرسه‌ای یا هم‌دانشگاهی او می‌آید و در مصلاي نمازجمعه می‌نشینند. اگر شما که خطیب جمعه هستید آگاه باشید که دشمن چه

بعد از پیروزی انقلاب هم فشارها از نوع دیگر و به صورت همه‌جانبه‌تر در مقابل امام ظاهر شد؛ [آما] امام باز هم اصل مقاومت را، ایستادگی را از دست نهد، مقاومت کرد.»^[۱] توجه به این خصوصیت مهم امام، یعنی مقاومت، رسالت دیگر ائمه جمعه در ترویج نظریه مقاومت را روشن می‌کند که عبارت است از: ترویج راه امام.

۶. مقابله با تهاجم فرهنگی

یکی از دغدغه‌ها و نگرانی‌های رهبر معظم انقلاب که در در دیدار با ائمه جمعه مطرح می‌کند، مسئله فرهنگ و تهاجم فرهنگی است.^[۲] از نگاه ایشان دشمن در این برهه از زمان به سنگر مبارزات فرهنگی با نظام جمهوری اسلامی پناه برده است و با ابزار مدرن و پول زیاد این مسیر را دنبال می‌کند تا از طرق مخصوص خود حمله به امهات عقاید و پایه‌های فرهنگی جامعه را شروع کند تا آنها را در دل‌ها سست کند.^[۳]

خسارتی که از جانب تهاجم فرهنگی متوجه جامعه می‌شود ضربه زدن به ایمان نسل جوان و ضربه به حرکت انقلابی مردم است.^[۴] روشن است که آسیب دیدن ایمان نسل جوان و روحیه انقلابی مردم^[۵] باعث می‌شود افراد در زمینه مقاومت در مسیر اهداف و آرمان‌ها دچار تزلزل می‌شوند. سؤالی که در این زمینه مطرح می‌شود این است که با

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۳/۱۴.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۶/۲۱.

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۶/۲۱: «بنابر این در تعبیر دوم تهاجم فرهنگی عبارت است از اینکه دشمن از طرق مخصوص خود حمله به امهات عقاید و پایه‌های فرهنگی جامعه را شروع کند تا آنها را در دل‌ها سست کند. فرض بفرمایید مسئله زهد و پارسایی و حتی اعتقاد به اصل ولایت و از این قبیل را مورد حمله قرار می‌دهد.»

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۶/۲۱.

۵. طبق تصریح رهبر معظم انقلاب در این دیدار، مراد از روحیه انقلابی، فرهنگ مبارزه با طاغوت است.

۶. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۶/۲۱.

فکری منتقل کند به یک فکر دیگری؛ هدفش این است که پشتوانه‌های انسانی نظام را از بین ببرد؛ مبانی اصلی نظام را در ذهن‌ها مخدوش کند؛ دشمنی با نظام است»^[۳]

از آنجا که از نظر رهبر معظم انقلاب، مقاومت یک سلاح است، از حجم گسترده شبهات و تردیدافکنی‌ها بی‌نصیب نبوده است: «یک شرط دیگر برای موفقیت این است که ما به ترفند دشمن برای تضعیف اندیشه مقاومت توجه کنیم. ببینید عزیزان من! اندیشه مقاومت، قدرتمندترین سلاح یک ملت است؛ پس طبیعی است که دشمن بخواهد این سلاح را از دست ملت ایران بگیرد؛ [لذا] روی اندیشه مقاومت شروع می‌کنند به وسوسه کردن، تردیدافکنی؛ آقا، چه فایده دارد، نمی‌شود. باید اندیشه مقاومت از ترفند دشمن مصون بماند و با ترفند دشمن تضعیف نشود. ترفند دشمن هم اقسام و انواعی دارد؛ گاهی تهدید می‌کند، گاهی تطمیع می‌کند»^[۴]

در این شرایط انتظار می‌رود که ائمه جمعه دائماً شبهات اساسی را رصد کنند و در راستای گره‌گشایی ذهنی مخاطبان نسبت به این شبهات، هنگام ایراد خطبه اقدام کنند: «خطبه ناظر باشد به رفع شبهه‌ها و گشودن گره‌های ذهنی مخاطبان به‌خصوص جوان‌ها، چه در امور دینی، چه در امور اعتقادی، چه در امور عملی، در امور سیاسی گره‌های ذهنی را باز کند؛ اما بدون تصریح، به شکل غیر مستقیم، گاهی بیان شبهه موجب اشتباه مستمع می‌شود»^[۵]

می‌گوید، به کجا حمله می‌کند و از کدام منفذ وارد می‌شود و بعد از این آگاهی خود را مجهز و مسلح به مقابله با او کنید، صد نفر مثل او جواب یکی مثل شما را نمی‌تواند بدهد؛ چون مردم به شما ایمان و نسبت به شما پیش داوری دارند. آغاز امام است، پشت سرش نماز می‌خوانیم عادل است، نماینده نظام اسلامی است که مردم دوستش دارند، مردم حرف شما را قبول می‌کنند به شرطی که بدانید او چه گفته است و جواب را مناسب حال او و سنجیده بدهید. اگر این کار شد این می‌شود مقابله با تهاجم فرهنگی»^[۱]

۷. پاسخگویی به شبهات

پیشرفت روزافزون دانش‌های بشری و تقابل جدی جریان حق و باطل در دوران کنونی موجب تولید شبهات و تردیدافکنی در زمینه‌های مختلف شده است: «عزیزان من! امروز شبهه‌های نو و خطرناکی وجود دارد. آن شبهه‌های قدیمی تمام شد. امروز، شبهه این کمنه را کسی مطرح نمی‌کند. امروز شبهات عظیم در تمام زمینه‌های کلامی وجود دارد. از اصل توحید و لزوم دین بگیرید تا به وجود صانع و نبوت عامه و نبوت خاصه و بعد مسئله ولایت و مسائل گوناگونی که در زمینه‌های دینی و اسلامی وجود دارد، برسید. همه اینها مورد بحث است و امروز نسبت به همه اینها شبهه وجود دارد»^[۶] «یک نکته دیگر هم وجود دارد و آن این است که امروز شبهه‌هایی مطرح می‌شود که آماج آن شبهه‌ها نظام است. شبهات دینی، شبهات سیاسی، شبهات اعتقادی و معرفتی در متن جامعه تزریق می‌شود به‌خصوص در میان جوانان؛ هدفش فقط این است که یکی را از یک

۳. بدان، ایدک الله، ص ۹۱.

۴. اندیشه مقاومت از منظر حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای، ص ۲۷.

۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۶/۱۸.

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۳/۶/۲۱.

۲. بدان، ایدک الله، ص ۳۳.

جایگاه نهاد امامت جمعه در حمایت عملی نظریه مقاومت از دیدگاه آیت الله خامنه‌ای

پس از بیان اقداماتی که نهاد امامت جمعه می‌تواند در زمینه ترویج نظریه مقاومت انجام دهد، اکنون به بررسی اقدامات نهاد امامت جمعه در حمایت عملی از نظریه مقاومت از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای می‌پردازیم.

۱. تقویت مسجد به عنوان هسته مقاومت

از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای مسجد هسته مقاومت است: «مساجد هسته مقاومت فرهنگی هستند. [یک نکته] در مورد مسجد عبارت است از هسته مقاومت. مقاومت وقتی گفته می‌شود، فوراً ذهن می‌رود به مقاومت نظامی و امنیتی و امثال اینها. خب بله، آن هم قطعاً مقاومت است؛ اما بالاتر از آن، مقاومت فرهنگی است. حصار فرهنگی، خاکیز فرهنگی در کشور اگر سست باشد، همه چیز از دست خواهد رفت. من به شما عرض بکنم: امروز بعد از ۳۷ سال، ۳۸ سال از پیروزی انقلاب، انگیزه دشمنان برای نفوذ در حصار فرهنگی از روز اول بیشتر است؛ نه اینکه کم نشده، قطعاً زیاد شده؛ روش‌ها را هم که شما می‌بینید. این شیوه‌های فضای مجازی و تبلیغات گوناگون و ماهواره و امثال اینها؛ [یعنی] انگیزه‌ها بیشتر شده. آماج این حرکت هم درست همان چیزی است که مایه و هسته اصلی ایجاد نظام اسلامی شد؛ یعنی ایمان دینی، آماج این است.»^[۱]

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۵/۳۱.

مرکز رسیدگی به امور مساجد، تحت نظر امام جمعه هر شهر فعالیت می‌کند؛ از این رو، یکی از اقداماتی که مقتضی است ائمه جمعه در راستای حمایت عملی از مقاومت نسبت به آن اهتمام لازم را داشته باشند، تقویت مساجد است.

رهبر انقلاب به ائمه جمعه تأکید می‌کند که امامت جماعت یکی از مساجد را به عهده بگیرند و از مساجد مختلف سرکشی کنند: «اگر بتوانند آقایان در شهرها به مساجد بروند؛ کما اینکه بعضی از آقایان این کار را می‌کنند؛ بسیار هم مفید است؛ بروند این مسجد، آن مسجد نماز بخوانند؛ با این امام جماعت، با آن امام جماعت، جلسه با علمای شهر داشته باشند؛ بروند بسیار کار خوبی است.»^[۲] «یکی از کارهایی که ما فکر می‌کنیم ائمه جمعه محترم خوب است با آن توجه کنند این است که نماز جماعت هم داشته باشند. نماز جماعت در جامعه ما، در کشور ما، مظهر کار مردمی است. یکی از بهترین کارها این است که امام جمعه، امام جماعت هم باشد.»^[۳]

۲. تحکیم وحدت کلمه

خداوند متعال در آیه ۴۶ سوره انفال ضمن نهی از اختلاف و تنازع، آن را موجب ضعف و از بین رفتن قدرت مسلمین در برابر دشمن معرفی می‌کند.^[۴] رهبر معظم انقلاب درباره لزوم وحدت بین آحاد مردم و مسئولان می‌فرماید: «آن چیزی که ملت را نگه می‌دارد، امید است

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۷/۲۲.

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۶/۱۸.

۴. الانفال، آیه ۴۶: «وَ اطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ لَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَ تَذْهَبَ رِجَالُكُمْ وَ اضِيعُوا اِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ».

مظهر اجتماع، مظهر اختلاف شده است لذت می‌برد. ائمهٔ جمعهٔ محترم هم باید رعایت کنند و مسائل اختلافی و تفرقه‌افکن را بر زبان نیاورند.^[۵]

از توصیه‌های مهم رهبر انقلاب به ائمهٔ جمعه در راستای حفظ وحدت، دوری از بازی‌های جناحی و جناح‌بندی‌های سیاسی است. در حقیقت ایشان قائل‌اند امام جمعه باید مواجههٔ پدانه و غیر جناحی داشته باشد: «اول برخورد پدانه در شهرها و مراکز نماز جمعه است. این واقعاً مهم است. یکی از خطرهایی که انقلاب را تهدید می‌کند همین است که مردم دچار دو دستگی شوند و جناح‌بندی و صف‌آرایی و خط و خطوط بر آنها حاکم شود. اگر امام جمعه به زبان بگوید که من به جایی وابسته نیستم و جناحی را تقویت نمی‌کنم و حتی این نکته را در نماز جمعه هم تأکید بکند؛ اما در واقع این‌گونه نباشد، مردم متوجه این دو موضوع می‌شوند.»^[۶]

۳. هویت بخشی

«آنچه دشمن دنبالش است و اسمش را دگرگونی می‌گذارد، عبارت است از تغییر هویت جمهوری اسلامی. دشمنان ایران اسلامی، استکبار و صهیونیسم هستند؛ اینها با هویت جمهوری اسلامی مخالف‌اند؛ اگر می‌گویند تغییر، تحول، تغییر ساختار، انقلاب و امثال اینها، مقصودشان این است که هویت جمهوری اسلامی تغییر پیدا بکند. هدف آنها حذف همهٔ چیزهایی است که مردم را به یاد انقلاب و به یاد اسلام می‌اندازد؛ اسلام ناب و اسلام انقلابی.»^[۷] لازمۀ پافشاری و ایستادگی هر ملتی بر اهداف و اصول خود، حفظ هویت آن ملت

و وحدت؛ اتحاد میان آحاد مردم. بله، سلاقی مختلفی وجود دارد؛ اختلافات نظر در مسائل گوناگون وجود دارد؛ اما دربارهٔ اسلام، دربارهٔ نظام، دربارهٔ انقلاب، وحدت نظر بین مردم هست؛ نگذاریم این وحدت نظر از بین برود. به اختلافات کمک نکنیم؛ اختلافات قومی، اختلافات مذهبی، تحریک احساسات یک گروهی علیه یک گروه دیگر. هر کس در زمینهٔ خدشه به اتحاد ملت حرکتی انجام بدهد، برای دشمن کار کرده، در نقشهٔ دشمن کار کرده، در زمین دشمن بازی کرده؛ این را همه توجه داشته باشند! منبری باشد، مداح باشد، روحانی باشد، دانشگاهی باشد، نویسنده باشد، شاعر باشد؛ هر کسی باشد.^[۸]

با توجه به اینکه نمازهای جمعه در هر جایی از کشور، بخشی از کار دستگاه رهبری این کشور را انجام می‌دهند^[۹] یکی از مهم‌ترین وظائف آنان، حفظ و ایجاد وحدت است. رهبر معظم انقلاب در مقام تراحم حفظ وحدت و عمل به تکلیف شرعی، حفظ وحدت را مقدم می‌داند:^[۱۰] «هرچه می‌توانیم باید اجتماع و وحدت کلمهٔ مردم را تقویت کنیم. از مهمترین ابزارهایش نماز جمعه است.»^[۱۱] «اگر اختلافی هم وجود دارد، نماز جمعه جای تسویه آن اختلاف‌ها نیست. نماز جمعه محل وحدت است؛ محل جمع است؛ محل نزدیکی دل‌هاست؛ نگذارید مظهر اختلاف شود. دشمن از اینکه ببیند

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۱۰/۲۲.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹/۴/۷.

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۴/۱۲: «حفظ وحدت را اصل قرار بدیم و اگر تکلیف شرعی هم احساس کردیم، ولی دیدیم عمل به این تکلیف ممکن است مقداری تشنج به‌وجود آورد و وحدت را از بین ببرد، قطعاً انجام آنچه که تصور می‌کردیم تکلیف شرعی است حرام است و حفظ وحدت واجب خواهد بود.»

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۶/۲۸.

۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۱۰/۲۸.

۶. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸/۴/۱۲.

۷. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۱۰/۲۸.

است. به همین سبب، رهبر معظم انقلاب روی این مؤلفه بسیار مهم تأکید می‌کند: «ملت ایران هویت خود را بایستی فراموش نکند؛ اگر هویت خود را فراموش کرد، ضربه خواهد خورد، سیلی خواهد خورد، عقب خواهد ماند.»^[۱]

در بین گروه‌های مختلف مردم، جوانان بیشتر در معرض بحران هویت قرار می‌گیرند؛ به همین جهت، رهبر معظم انقلاب نسبت به حفظ هویت جوانان و تأثیر در آن مقاومت تأکید دارند: «جوان را با هویت بار بیاورید. اگر جامعه‌ای احساس هویت نکرد، صداهاى بلند تحکّم آمیز، راحت او را مغلوب خواهد کرد. آن که ایستادگی می‌کند، آن کسی است که احساس هویت می‌کند؛ حالا این هویت، گاهی هویت ملی است، گاهی هویت دینی است، گاهی هویت انسانی است، شرف است؛ هرچه با هویت باید بار ببایند. خوشبختانه امروز جامعه اسلامی-ایرانی ما یک هویت ریشه‌دار و تاریخی و قوی و قابل استقامتی دارد که این را نشان هم داده؛ این را به جوانان بایستی منتقل بکنیم.»^[۲] از آنجا که نماز جمعه یکی عوامل حفظ‌کننده و باقی‌دارنده و ضد زوال در درون نظام اسلامی است،^[۳] می‌تواند کمک شایانی به هویت‌بخشی به عموم مردم خصوصاً جوانان داشته باشد.

رهبر انقلاب در این باره در دیدار با ائمه جمعه می‌فرماید: «کسی که امروز به وضع کشور نگاه کند خواهد دید یک نقطه حساس در کشور وجود دارد و آن مسئله جوانان است. دشمن اگر بخواهد ضربه بزند به کجا باید ضربه بزند؟ به جوان‌ها. این خیلی واضح است؛ این محاسبه روشنی است. اتفاقاً شروع هم کرده‌اند؛ نه حالا، سال‌هاست. از

اوایل انقلاب جوانان را هدف قرار دادند. ما باید چه کار کنیم؟ ما باید جوان‌هایمان را از آسیب خطرات خصمانه دشمن حفظ کنیم؛ این شد بزرگترین هدف‌ها. امام جمعه با جوان مرتبط، با جوان رفیق، با جوان مهربان، نسبت به جوان هدایت‌گر و کمک‌کننده و مشاور خوب و شنونده حرف از او باشد. این یک وظیفه است. راه را برای جوان‌ها باز کند. بگذارید جوان‌ها بیایند بگویند بشنوند از آنها نظر بخواهید، از ابتکارانشان استفاده کنید. شبیه‌های ذهنی‌شان را گوش کنید. اگر توانایی زدودن شبیه هست بزادید، اگر کندی و قصور وجود دارد، فوراً این را جبران کنید. جوان‌ها را باید نگه دارید! برادران عزیز! این جزو کارهای بسیار اساسی است.»^[۴]

۴. امیدبخشی

رهبر معظم انقلاب به رابطه متقابل امید به آینده و مقاومت اشاره می‌کند و درباره نقش دشمن در این‌باره می‌فرماید: «تقابل بسیار مهمی که امروز مقاومت و ایستادگی ملت ایران را نشان گرفته است، در جنگ ترکیبی، حمله نظامی نیست؛ اما حمله به باورهای دینی و سیاسی است؛ حمله دشمن به باورهای دینی و باورهای سیاسی است. اینکه در سوره «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» می‌گویید: «مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، الَّذِي يُؤَسِّسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْغَيْبَةِ وَ النَّاسِ»، خُتاشش همین تبلیغاتچی‌های خارجی و دنباله‌روهای آنها در داخل هستند؛ وسوسه می‌کنند؛ حقایق را دگرگون نشان می‌دهند؛ هدفشان سست کردن اراده ملت است؛ هدفشان خاموش کردن امیدها است. می‌خواهند شعله امید را در دل جوانان ما خاموش کنند؛ جوان را مأیوس کنند. یأس یعنی بن‌بست؛ وقتی که جوان از پیشرفت مأیوس شد، از آینده مأیوس شد، احساس بن‌بست می‌کند؛ از

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۹/۱۵.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰.

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۰۶/۲۸.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۰۷/۰۶.

نباید اشتباه کرد با آن قطاری که از کار افتاده است، از خط در رفته است، متوقف شده است، دارد به عقب برمی‌گردد. باید بین اینها فرق گذاشت. هم ما باید این باشد که این قطار از خط خارج نشود، این قطار به عقب برنگردد. فرض کنید یک اشکالی پیدا شده است؛ باید برطرفش کنند. خوب شکی نیست، اما این غیر از این است که قطار منحرف شده باشد، از راه اینها را باید تفاوت گذاشت.^[۳] «دشمن امید بسته است که از راه تشکیک در توانایی مسئول که اداره کشور به دست آنهاست، مردم را به آینده کشور بی‌اعتماد کند. اگر به یک سیاست یا به یک مسئول عالی‌رتبه تعرضی می‌شود و از دفتر شورای سیاست‌گذاری تذکر می‌دهند به خاطر این است که ما مطلقاً نباید در جهت سیاست دشمن قرار گیریم. خواسته دشمن همین است. نباید کلمه‌ای که دشمن از آن منتفع می‌شود بر زبان جاری کرد حتی یک کلمه.»^[۴]

۴. حفظ اصول نظام اسلامی

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم درباره حساسیت جمهوری اسلامی بر اصول خویش می‌فرماید: «جمهوری اسلامی، متحجر و در برابر پدیده‌ها و موقعیت‌های نو به نو، فاقد احساس و ادراک نیست؛ اما به اصول خود به شدت پایبند و به مرزبندی‌های خود با رقیبان و دشمنان به شدت حساس است. با خطوط اصلی خود هرگز بی‌مبالاتی نمی‌کند و برایش مهم است که چرا بماند و چگونه بماند. بی‌شک فاصله میان باید‌ها و واقعیت‌ها، همواره وجدان‌های آرمان‌خواه را عذاب داده و می‌دهد؛ اما این، فاصله‌ای طی‌شدنی است و در چهل سال گذشته در مواردی بارها طی شده است و بی‌شک در

کسی که احساس بن‌بست می‌کند، نمی‌شود توقف داشت درست کار کند. می‌خواهند اختلاف‌افکنی کنند، می‌خواهند در کشور دوقطبی ایجاد کنند؛ می‌خواهند نرم‌افزار واقعی قدرت ملی کشور را از دست ملت بگیرند، بی‌اثر کنند. این نرم‌افزار عبارت است از ایمان مردم، ارزش‌های دینی مردم، ارزش‌های ملی مردم، اعتقادهای مردم. وقتی این کارها را انجام دادند، دنبال این هستند که در کشور بی‌ثباتی به وجود بیاید، ناامنی به وجود بیاید، اگر بتوانند جنگ داخلی ایجاد کنند که البته سرشان به سنگ خورده است و خواهد خورد.»^[۱] «هر کسی که مردم را از آینده ناامید کند، برای دشمن دارد کار می‌کند؛ چه بداند، چه نداند.»^[۲]

درباره خنثی کردن این نقشه دشمن و در راستای امیدبخشی، رهبر معظم انقلاب در دیدار با ائمه جمعه، ضمن برشمردن مؤلفه‌های تقویت فرهنگ عمومی، ائمه جمعه را به امیدبخشی نسبت به آینده انقلاب اسلامی توصیه می‌کند: «همچنین تقویت امید، امید به آینده اسلامی در جوانان که عرض کردم، این امید را در جوان‌ها باید دمید. یک عده‌ای می‌خواهند مردم را ناامید کنند. تمسک به یک‌چیز فرعی برای غافل ساختن از یک حرکت عظیم جمعی و اصلی؛ یک مشکلی در یک گوشه‌ای در مسئله اجتماعی یا مسئله اقتصادی پیش می‌آید، همان را محور قرار می‌دهند، منفی‌بافی، تبلیغات غلط. با توجه به اینکه حرکت عظیم و حرکت بزرگی است، این قطار دارد با سرعت زیاد روی ریل حرکت می‌کند، حالا گیرم توی فلان کوپه این قطار یا فلان واگن این قطار، یک قدری زمین‌کثیف است یا یک قدری مشکل وجود دارد؛ بله، باید برطرف شود این مشکل؛ اما این را

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۰۷/۲۲.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۴/۰۷/۲۰.

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۱/۱.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۰۳/۲۲.

امام جمعه با توجه به جایگاه پدری که باید برای همه داشته باشد و با استفاده از ظرفیت خطبه‌های نماز جمعه می‌تواند گام‌های مؤثری در بسیج نیروهای مردمی داشته باشد.

یکی از انتظارات رهبر انقلاب از ائمه جمعه، حضور در خدمات اجتماعی است: «یک جهت دیگر که توصیه ما است، شرکت در خدمات اجتماعی مردمی است که خوب، بعضی از ائمه محترم جمعه انصافاً در این زمینه‌ها خوب درخشیدند. در زلزله، در سیل، در قضیه کرونا، در جمع کردن خدمات اجتماعی، کمک‌های مردمی، کمک‌های مؤمنانه، در مسائل گوناگون دیگر، ائمه جمعه وارد میدان شدند و کار کردند. این هم یکی از آن کارهایی است که به نظر ما خیلی خوب است. کمک به طبقات محروم و کمک به مستضعفان و محرومان جزو کارهای لازم شما باشد؛ یعنی ما طرفدار عدالتیم، پرچم عدالت را بلند می‌کنیم، لکن عدالت بدون کمک و رسیدگی به طبقه مستضعف و محروم و مانند اینها معنا ندارد؛ اگر شما بتوانید کمکی را برای طبقات محروم در آن مجموعه خودتان فراهم کنید، این جزو بهترین کارها است.»^[۵]

حضور ائمه جمعه در خدمات اجتماعی مردمی علاوه بر ایجاد انگیزه برای حاضرین، می‌تواند مشوق دیگران برای حرکت و بسیج نیروها باشد.

۶. دادن قدرت تفکر و تحلیل به مردم

از آفاتی که نقش مؤثری در عدم پایداری و مقاومت مردمی ایفا می‌کند، نداشتن قدرت تحلیل و تفکر است: «بنده در تاریخ گذشته خودمان که نگاه می‌کنم می‌بینم

آینده، با حضور نسل جوان مؤمن و دانا و پُرانگیزه، با قدرت بیشتر طی خواهد شد.»^[۱] بنابراین حساسیت پابندی بر اصول، نشانگر لزوم مقاومت نسبت به ایجاد هرگونه تغییر در آنهاست.

از نگاه رهبر انقلاب، نماز جمعه نقش اساسی در حفظ و توسعه نظام اسلامی دارد: «اگر نظام اسلامی آن‌چنان که قرآن فرموده است باشد، عوامل بقا و حفظ و توسعه در خود آن وجود دارد و یکی از آنها نماز جمعه است ... نماز جمعه به خودی خود یکی از عوامل حفظ‌کننده و باقی‌دارنده و ضد زوال در درون نظام اسلامی است.»^[۲] «اگر امامت جمعه و این دستگاه و نمازهای جمعه از انقلاب گرفته شود، یقیناً لطمه‌ای سخت به انقلاب خواهد خورد.»^[۳]

۵. بسیج نیروهای مردم

از عوامل تقویت مقاومت، بسیج نیروهای مردم است: «برای کشوری که آماج این همه حمله خصمانه و خباثت‌آمیز دشمنان است، جز بسیج نیروهای مردمی، هیچ راه علاجی وجود ندارد. اگر بسیج نیروهای مردم نمی‌بود و امام بزرگوار، از نیروی ایمان و عشق مردم، در سازمان‌دهی این عناصر مؤمن و نورانی در سراسر کشور، اقوام مختلف و مرزداران و عشایر و جوانان و دانشگاهیان و روحانیون و دانش‌آموزان و پیرمردان و زنان و دختران جوان و سایر اقشار ملت، استفاده نمی‌کرد و این انبوه عظیم نیروی فعال را به‌وجود نمی‌آورد، بدون شک جمهوری اسلامی نمی‌توانست در مقابل این همه توطئه و خباثت و دشمنی و سنگ‌اندازی، مقاومت کند.»^[۴]

۱. مکتوبات، ج ۳۶، ص ۴۷.

۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۰۶/۲۸.

۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۶۹/۰۳/۰۷.

۴. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۵/۰۸/۳۰.

۵. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۴۰۱/۰۵/۰۵.

نهاد امامت جمعه باید در آنها ورود کند عبارت‌اند از:

۱. تقویت ایمان مردم؛
 ۲. آگاهی‌بخشی به مردم؛
 ۳. تبیین ارزش‌های واقعی انقلاب؛
 ۴. معرفی نمونه و الگوی‌های موفق مقاومت؛
 ۵. ترویج راه امام خمینی رحمته الله علیه؛
 ۶. مقابله با تهاجم فرهنگی؛
 ۷. پاسخ‌گویی به شبهات.
- در بُعد عملی نیز نهاد امامت جمعه می‌تواند با رعایت شاخص‌های ذیل به نظریه مقاومت خدمت کند:
۱. تقویت جایگاه مسجد به عنوان هسته سخت مقاومت؛
 ۲. تحکیم وحدت کلمه؛
 ۳. هویت‌بخشی؛
 ۴. امیدبخشی؛
 ۵. حفظ اصول نظام اسلامی؛
 ۶. بسیج نیروهای مردم.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. النهایة فی غریب الحدیث و الاثر، مبارک بن محمد ابن اثیر، چاپ چهارم، قم، مؤسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۷.
۳. عیون أخبار الرضا علیه السلام، محمد بن علی ابن بابویه، تهران، نشر جهان، ۱۳۷۸ ق.
۴. معجم مقانیس اللغة، احمد بن فارس ابن فارس، قم، مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۴۰۴ ق.
۵. لسان العرب، محمد بن مکرم ابن منظور، چاپ سوم، بیروت، دار صادر، ۱۴۱۴ ق.
۶. اندیشه مقاومت از منظر حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای، سعید صلح میرزائی، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش.
۷. بدان آید که الله، سیدعلی خامنه‌ای، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش.

هرجا حقی پایمال شده است، هرجا گوهر درخشنده‌ای از چشم مردم افتاده است و با خرف همسان شده است، هرجا جبهه حقی از نصرت اهل حق و مؤمنین محروم مانده است، پای بی‌تحلیلی و بی‌تدبیری در مسائل در میان است؛ لذا است که شما ملاحظه می‌کنید در قرآن و معارف دینی ما اصرار فراوان بر تفکر و تدبیر در همه زمینه‌هاست.^[۱] «من عرض می‌کنم طبق تشخیص بنده آن چیزی که در این برهه از زمان اهمیت بسیار زیادی دارد مسئله وادار کردن مردم به تفکر، باز کردن راه فکر برای مردم و دادن قدرت تفکر و تحلیل به مردم است. امروز هم آفت بزرگی که اگر مردم دچار آن بشوند ضربات آن جبران‌ناپذیر است آفت فکر نکردن، اتباع کل نائق شدن و قدرت تحلیل نداشتن است.»^[۲]

جهت دفع این آفت و تقویت عملی نظریه مقاومت، نهاد امامت جمعه باید در راستای دادن قدرت تحلیل به جامعه حرکت کند: «باید منبر نماز جمعه نقشی را در این بخش ایفا کند که مردم را به فکر وادار کند، وادار کردن به فکر با تشکیک نیست. بعضی‌ها خیال می‌کنند برای اینکه ذهن‌ها فعال شود باید در معلومات و متقنات و مسلمات تشکیک بکنیم. این نیست جز در حوزه‌ها و حلقه‌های علمی. اساساً کار درستی نیست.»^[۳]

نتیجه

از دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، نهاد امامت جمعه در دو بُعد نظری و عملی می‌تواند در راستای نظریه مقاومت نقش آفرینی کند. اموری که در بُعد نظری

۱. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۲/۷.
۲. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۲/۲۰.
۳. بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۸/۲/۲۰.

۸. مکتوبات، سیدعلی خامنه‌ای، [بی نا]، [بی جا].
۹. مفردات ألفاظ القرآن، حسین بن محمد راغب اصفهانی، بیروت، دارالقلم، ۱۴۱۲ ق.
۱۰. تاج العروس، محمد بن محمد زبیدی، بیروت، دارالفکر، ۱۴۱۴ ق.
۱۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمدحسین طباطبائی، چاپ پنجم، قم، انتشارات جامعه مدرّسین حوزه علمیّه قم، ۱۴۱۷.
۱۲. مقاومت در قرآن، سلمان نگهبان، اندیشه تقریب، تابستان ۹۹، دوم.